

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เรื่อง การก่อเกิดและพัฒนาการของธุรกิจชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและมูลเหตุจูงใจให้เกิดการรวมตัวกันของเกษตรกรในการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี บ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2) เพื่อศึกษาพัฒนาการและการดำรงอยู่ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมีในประเด็นสำคัญคือ การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ การจัดการด้านตลาด และการแบ่งปันผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม (3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี บ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 16 คนคือ สมาชิกกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี บ้านปางหมู จำนวน 15 คน และที่ปรึกษาของกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้ทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) มูลเหตุจูงใจให้เกิดการรวมตัวกันของสมาชิกกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี บ้านปางหมู เกิดจากความต้องการมีรายได้ ความพยายามในการแก้ปัญหาที่เกิดจากราคาผลผลิตตกต่ำของเกษตรกรที่มุ่งเพิ่มผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด การแปรรูปจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มเกษตรกร รวมไปถึงการรื้อฟื้นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีแต่เดิมมาใช้ในกระบวนการผลิต การรวมกลุ่มกันนั้นอาศัยผู้นำที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ซึ่งที่ปรึกษาของกลุ่มเป็นผู้ริเริ่มทางความคิดและเป็นแกนยึดเหนี่ยวทั้งในด้านของกระบวนการผลิต การติดต่อกับภายนอกชุมชน การจัดการด้านการตลาด และการวางระบบการ

บริหารงานภายในกลุ่ม นอกจากนี้การส่งเสริมจากหน่วยงานภายนอกในด้านข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำ ก็มีส่วนในการมารวมกลุ่มกันของสมาชิกกลุ่มเช่นกัน

(2) พัฒนาการและการดำรงอยู่ของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี พบว่า ด้านการบริหารจัดการกลุ่มมีการบริหารจัดการโดยอาศัยความเป็นเครือญาติและความสัมพันธ์ภายในชุมชน โดยประธานกลุ่ม ที่ปรึกษากลุ่ม และสมาชิก ช่วยกันบริหารงาน ภายในกลุ่ม การพัฒนาและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจำแนกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การเลือกสรรวัตถุดิบในการผลิต กระบวนการผลิต และการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ โดยทางกลุ่มจะมีการควบคุมดูแลทุกขั้นตอนอย่างเข้มงวด เพื่อให้สินค้ามีคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด ในระยะแรกของการก่อตั้งกลุ่มที่ปรึกษาของกลุ่มเป็นผู้ทำหน้าที่ด้านการตลาด เนื่องจากสมาชิกกลุ่มยังไม่มีความรู้ความสามารถด้านการตลาดดีพอ ปัจจุบันหากสมาชิกคนใดสามารถหาตลาดเองได้ก็สามารถจำหน่ายได้เองโดยไม่ต้องผ่านกลุ่มได้ ตลาดของกลุ่มส่วนหนึ่งได้มาจากการออกร้านแสดงสินค้าในงานเทศกาล และการเยี่ยมชมจากผู้สนใจที่สถานที่ผลิตบ้านปางหมู ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวางจำหน่าย ส่วนการแบ่งปันผลประโยชน์ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน แต่ทางกลุ่มมีการหักรายได้ร้อยละ 10 มาเป็นเงินสะสมของกลุ่มเพื่อเป็นทุนในการรับซื้อวัตถุดิบและใช้ในการศึกษาดูงานของสมาชิกกลุ่ม สำหรับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มพบว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มโดยมีความตระหนักร่วมกันในปัญหาเศรษฐกิจ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และความชำนาญในอาชีพการทำน้ำมันงา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและบริหารจัดการกลุ่ม โดยร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของกลุ่ม และร่วมกันรับผิดชอบในผลของการดำเนินงานเป็นฝ่ายชัดเจน

(3) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารเคมี ได้แก่ กลุ่มมีปัญหาด้านวัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบมีราคาแพงทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และบางครั้งวัตถุดิบไม่ได้มาตรฐานในระดับปลอดสารเคมี ปัญหาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารและยา (อย.) เนื่องจากกลุ่มใช้แรงงานสัตว์ในกระบวนการผลิต ปัญหาแบบการบริหารงานไม่ชัดเจน ปัญหาด้านการตลาดของสมาชิกบางรายที่ไม่สามารถหาตลาดเองได้ ปัญหาวัตถุดิบไม่เพียงพอต่อการผลิตเนื่องจากการขยายตัวของตลาด สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางกลุ่มจะทำการรับสมัครผู้ปลูกงาเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการขยายกำลังการผลิตแก้ไขปัญหาวัตถุดิบราคาแพงและปัญหาวัตถุดิบขาดแคลน และทางกลุ่มจะเพิ่มความเข้มงวดในการดูแลและตรวจสอบทุกขั้นตอนในกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐานปลอดสารเคมี ปัญหาการรับรองมาตรฐานอาหารและยา ทางกลุ่มจะปรับปรุงขั้นตอนการผลิตโดยสร้างครกอัดน้ำมันที่ใช้เครื่องจักรหรือไฟฟ้ามาแทนการใช้แรงงานสัตว์ ทางกลุ่มจะทำการแก้ไขปัญหาการจัดการตลาดและรูปแบบการบริหารงานให้ชัดเจนโดยการหาความรู้เพิ่มเติมให้แก่สมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการจัดฝึกอบรม หรือการศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอกหรือกลุ่มธุรกิจชุมชนอื่น

ABSTRACT

TE 159497

This qualitative research was conducted to study: (1) background and motivation factors of non-toxic agricultural product processing group established by farmers in Ban PangMoo, Mae Hong Son province; (2) development and maintenance of this group regarding some important issues such as group management, development and product's quality control, marketing management, benefit sharing, members' participation and (3) problems and constraints of the group implementation.

Ban PangMoo in Mae Hong Son province was selected as the research area. Primary data were collected using different methods, i.e. participatory observations and indepth interviews of 16 respondents consisting of 15 members and an adviser of non-toxic agricultural product processing group. Secondary data, meanwhile, were taken from previous relevant researches and variety of documents. Results of the study are shown as follows:

(1) The motivation factor played a significant role for members to form the non-toxic agricultural product processing group in Ban PangMoo. Due to their needs for an alternative source of income and their attempts to solve the problem of low yield price caused by increased production in response to market demands, the processing of products was a possibility for farmers to solve their problems. The renewal of local wisdom and traditional crop production technology were combined together. Farmers heavily depended on a groupleader who was well accepted by peers for the creativity of the group formation. The adviser also shed ideas on to some issues such as production process, coordination with those outside of the community,

marketing management and administrative system besides having support from external agencies on information and advice to facilitate group formation.

(2) Regarding the development and maintenance of non-toxic agricultural product processing group, it was found that the group management heavily relied on kinship and inter-relationship within the community. This implied that the group leader, adviser and members depended on one another in managing the group. Product development and quality control were divided into 3 steps, 1) selection of raw materials, 2) production process and 3) product quality control. It was noticeable that the group had a strict control over these procedure to ensure that their product quality met market demands. On marketing management and benefit sharing, the group adviser was responsible for marketing during the initial stage since the group members were still inexperienced. However, the members could find their own markets and sell the products directly to the consumer nowadays without passing through the group. Members usually sold their products at their own sales booths in Fairs and Festivals. Products were sometimes sold when people visited the production site in Ban PangMoo. Regarding benefit sharing, it was still unclear although 10% of the income was already deducted by the group as a saving fund for buying raw materials and for future group study tours. Regarding members' participation, the study found that members joined activities since the beginning of the group establishment. They were aware of the economic problems, the importance of local wisdom, and the expertise in processing sesame oil. They participated in implementation and management through sharing of ideas, making decisions on group activities, and taking responsibility for results.

(3) Regarding problems and constraints encountered, the group had problems about raw materials, which were rather expensive. Therefore, a capital investment was high but the quality was lower than the standard chemical-free level. Another problem was the lack of certification by the Food and Drug Standard on the group's products since the group used animal labor in their production process. Another problem was the lack of clarity in the group management's structure. Regarding marketing, some members were unable to find their own markets. The problem regarding raw materials was an insufficiency of raw materials which was an effect of a market expansion. To solve these problems, the group had to recruit more members in order to produce a greater amount of sesame to avoid the raw materials shortage and its high price. Regarding the problem of low standard of chemical-free level of raw materials, the group had to be more strict on supervising and inspecting every production stage. The group had to improve production quality by using a mechanical or electrical crushing machines instead of using animal labor to obtain the standard certificate of their products. And finally, the group had to provide more training programs and organize more study tours outside the community to utilize the experience exchanging with other business groups and decrease the insufficient knowledge and the comprehension of the members in regard to the market management structure within the community.